

מראה מקומות מס. 1 על סימן פז (סע' א, ב, ג, ו, ז, ח) יסוד דין בשר בחלב והגדרותיו.

שמות פרק כג פסוק יט

רַאשִׁית בַּכּוֹרֶשׁ אֲדַמְתָּהּ תִּבְיָא בֵּית יִקְנֹק אֶלְהִיף לֹא־תִבְשֵׁל גְּדִי בַחֲלֵב אֱמוֹ : ס

שמות פרק לד

(כו) רַאשִׁית בַּכּוֹרֶשׁ אֲדַמְתָּהּ תִּבְיָא בֵּית יִקְנֹק אֶלְהִיף לֹא־תִבְשֵׁל גְּדִי בַחֲלֵב אֱמוֹ : פ

דברים פרק יד פסוק כא

לֹא תֹאכְלוּ כְלֵבָלָה לְגֵר אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאֶכְלָה אוֹ מִכֹּר לְנִכְרִי כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לִיקְנֹק אֶלְהִיף לֹא־תִבְשֵׁל גְּדִי בַחֲלֵב אֱמוֹ : פ

1. **הגמ'** חולין דף קיג ע"א עד קטז ע"א, מאריכה מאוד בילפותות כיצד לומדים שכל בשר וכל חלב במשמע, וכיצד לומדים איסור אכילה והנאה. לכן, כיון שהראשונים כולם הביאו כמקור עיקרי את הברייתא "דבי רבי ישמעאל תנא", ולא התייחסו לשאר כהילפותות, וגם כדי להקל על התלמידים, השתדלתי לצמצם במקורות ולהביא הגמ' העיקריות והחשובות להלכה שמספיקות להבנת ההלכה. גמ' אלה הן מקור לחלק ניכר של סימן פז. **ללמוד גמ' עם רש"י ותוס' להלכה שצינתי, בסוגיות הבאות (דפים מצורפים).**

- מסכת חולין דף קיג ע"א משנה "בשר בהמה" עד דף קיד ע"א ד"ה "מי חלב אינו כחלב". . **תוס'** קיג ע"א ד"ה בשר בהמה טהורה. **תוס'** דף קיד ע"א ד"ה המבשל במי חלב.
- דף קי"ד ע"ב ד"ה "אמר רב אשי" עד דף קי"ד ע"ב "במכירה".
- דף קטז ע"ב (שורה 15 מתחילת העמוד) ד"ה "דבי רבי ישמעאל תנא" עד קטז ע"ב עד "תניא איסי בן יהודה".
- מדף קטז ע"א (שורה 20 מתחילת העמוד) ד"ה "רבי עקיבא אומר חיה ועוף וכו' עד המשנה בדף קטז ע"א.

2. **רי"ף** חולין דף מב ע"ב. **רא"ש** חולין פרק ח סימן נא (מובאים להלך)

3. **רמב"ם** הלכות איסורי ביאה פרק יז הל"ח, רמב"ם הלכות מאכלות אסורות, **פ"ח הל' ט"ז**; פרק ט הל' א-ז. (מובאים להלך)

4. **טור ב"י ושו"ע ש"ך** סימן פ"ז סע' א-ג; ו-ח

רי"ף מסכת חולין דף מב עמוד ב

מתני' בשר בהמה טהורה עם חלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה או בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה ר"ע אומר חיה ועוף אינן מן התורה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים פרט לחיה ולעוף ולבהמה טהורה:

רא"ש מסכת חולין פרק ח סימן נא

נא מתני' (ר) בשר בהמה טהורה (ש) בחלב בהמה טהורה (ת) אסור לבשל ואסור בהנאה. בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה טהורה טהורה בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה. ר"ע אומר חיה ועוף אינם מן התורה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו שלשה פעמים פרט לחיה ועוף ולבהמה טהורה. **ומה שהביא רב אלפס דר"ע ולא הביא דרבי יוסי הגלילי** משום שפוסק הלכה כרבי עקיבא. ואי ס"ל דרבנן פליגי עליה הא קי"ל [עירובין מו ב] הלכה כר"ע מחבירו דווקא ולא כנגד רבים אלא ודאי סבירא ליה דלא פליגי אלא ת"ק אמר שנוהג בבהמה טהורה דוקא ולא בטמאה, ור"ע מפרש מהיכן נתמעטו חיה ועוף ובהמה טהורה:

גמ' [דף קיד ע"א] רמ ת"ר המבשל במי חלב פטור (א) ואיסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיובי דחלבא [עביד ליה] כדאיתא בריש אלו עוברין [דף מב א] ואמרינן לעיל (סימן לג) דאסור לאכול בשר בכותח ואני אומר דנסיובי דחלבא אסור מדאורייתא ומי חלב דפטור היינו שהוציאו ממנו כל האוכל. דאחר שעשו הגבינה מבשלין

החלב והאוכל צף למעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא והוא הנקרא מי חלב(ב) והרמב"ם ז"ל (פ"ט מהלכות מאכלות אסורות) היה אוסר אותו באכילה דהא בפ"ק דבכורות (דף ו ב) מצריך פסוק להתיר חלב משום דכל מידי דאתי מחי אסור. והכא אמרינן דמי חלב אינו כחלב וליכא קרא למישרי וכיון דאתי מחי אסור ואל תתמה שהרי מותר עם האוכל וכשפירש מן האוכל נאסר דהכי אשכחן בדם האיברים דכשהוא מובלע בבשר מותר וכשפירש אסור. וה"ר שמחה ז"ל השיב דדוקא לענין בשר בחלב אין חשוב כחלב. דקרא קאמר בחלב אמו כמו שיוצא מן האם מעורב עם האוכל. רמב"ם אבל לכל שאר מיילי הוי בכלל חלב(ג) דתנן (מכשירין פ"ו) מי חלב הרי הן כחלב ואמר ריש לקיש עלה לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בישול מי חלב אינו כחלב:

רמב"ם (מא"ס פ"ח הל' ט"ז): " כל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נהנה ולא אכל כגון שמכר או נתן לעכו"ם או לכלבים אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות והדמים מותרים".

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יז הלכה ח

כלל גדול הוא בכל איסורים שבתורה שאין איסור חל על איסור אלא אי"כ היו שני איסורין באין כאחת, או שהיה האיסור האחד מוסיף דברים אחרים על אותו האיסור, או אם היה כולל דברים אחרים עם איסור זה.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה א

בשר בחלב אסור לבשלו ואסור לאכלו מן התורה ואסור בהנאה. וקוברין אותו ואפרו אסור כאפר כל הנקברין, ומי שיבשל משניהם כזית כאחד לוקה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו, וכן האוכל כזית משניהם מהבשר והחלב שנתבשלו כאחד לוקה ואף על פי שלא בשל.

הלכה ב

לא שתק הכתוב מלאסור האכילה אלא מפני שאסר הבשול כלומר ואפילו בשולו אסור ואין צריך לומר אכילתו, כמו ששתק מלאסור הבת מאחר שאסר בת הבת.

הלכה ג

אין אסור מן התורה אלא בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו, וגדי הוא כולל ולד השור ולד השה ולד העז עד שיפרוט ויאמר גדי עזים ולא נאמר גדי בחלב אמו אלא שדיבר הכתוב בהווה, אבל בשר בהמה טהורה (שבשלו) בחלב בהמה טמאה, או בשר בהמה טמאה (שבשלו) בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותרת בהנייה ואין חייבין על אכילתו משום בשר בחלב.

הלכה ד

וכן בשר חיה ועוף בין בחלב חיה בין בחלב בהמה אינו אסור באכילה מן התורה לפיכך מותר לבשלו ומותר בהנייה, ואסור באכילה מדברי סופרים כדי שלא יפשעו העם ויבואו לידי איסור בשר בחלב של תורה ויאכלו בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, שהרי אין משמע הכתוב אלא גדי בחלב אמו ממש לפיכך אסרו כל בשר בחלב.

הלכה ה

דגים וחגבים מותר לאכלן בחלב, והשוחט עוף ונמצא בו ביצים ב גמורות מותר לאכלן בחלב.

הלכה ו

המעושן והמבושל בחמי טבריא וכיוצא בהן אין לוקין עליו, וכן המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה או בחלב זכר או שבשל דם בחלב פטור ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב, אבל המבשל בשר מתה או חלב וכיוצא בהן בחלב לוקה על בשולו ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב, שאין איסור בשר בחלב חל על איסור נבילה או איסור חלב, שאין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף ולא איסור בת אחת.

הלכה ז

המבשל שליל בחלב חייב וכן האוכלו, אבל המבשל שליא או עור וגידין ועצמות ועקרי קרניים וטלפים הרכים בחלב פטור, וכן האוכלן פטור.

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה קפו

והמצוה הקפ"ו היא שהזהירנו מבשל בשר בחלב והוא אמרו יתעלה לא תבשל גדי בחלב אמו. ומי שבשלו לוקה ואף על פי שלא אכלו כמו שהתבאר במקומות מן התלמוד (מכות כא ב חולין קיד א):

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה קפז

"והמצוה הקפ"ז היא שהזהירנו מאכול בשר בחלב. והוא אמרו גם כן לא תבשל גדי בחלב אמו פעם שניה. רוצה בו איסור אכילה. ובגמר חולין (שם) אמרו: 'בשר בחלב לוקה על בישולו ולוקה על אכילתו'. ובגמר מכות (כא ב) אמרו: 'המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואכלו, לוקה חמש לוקה משום אוכל גיד הנשה ולוקה משום מבשל גיד ולוקה משום מבשל בשר וחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הבערה. ושם אמרו אפיק הבערה ועייל עצי הקדש ואזהרתיה מהכא ואשריהם תשרפון באש לא תעשון כן ליי"י אלהיכם. ובגמר חולין (שם) אמרו להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול כי היכי דאבישול לאקי אאכילה נמי לאקי. ובשני מפסחים (כה ב) אמרו בבשר בחלב להכי לא כתב ביה רחמנא אכילה בגופו למימרא שלוקין עליו אפילו שלא כדרך הנאתו. וזכור זה:

ובכאן ראוי לי שארמוז על שורש גדול שלא קדם לי זכרו. וזה שאמרו ית' לא תבשל גדי בחלב אמו נכפל בתורה שלשה פעמים (משפטי כג, ס"פ תשא, ראה יד). ואמרו מלמדי הפירוש שכל לאו מהם הוא לעניין, אמרו (מכיל' משפטי חולין קטו: וש"נ) **חד לאיסור אכילה וחד לאיסור הנאה וחד לאיסור בשול**. ולמקשה שיקשה ויאמר לאי זה דבר מניית איסור אכילתו ואיסור בשולו שתי מצות ולא תמנ' איסור הנאתו מצו' שלישי', הנה ידע המקש' שאיסור הנאה אין ראוי שיימנה מצוה בפני עצמה מפני שהוא ואיסור אכילה ענין אחד. שהאכילה מין ממניי ההנאה. ואמרו ית' בדבר שהוא לא יאכל אמנם הוא דמיון מדמיוני ההנאה. והכוונה שהוא לא יהנה בו לא באכילה ולא בזולתו. והוא אמרם ע"ה (פסחי' כא ב וש"נ): "כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו לא יאכל אחד איסור אכילה, ואחד איסור הנאה במשמע", עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט בנבלה, שביאר היתר התועלת בה והוא אמרו (ראה יד) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה וכו'.

ולפי השרש הזה אין ראוי שיימנה איסור אכיל' ואיסור הנאה שתי מצות. ואילו מנינו אותם שתי מצות בבשר בחלב היה ראוי כמו כן בחמץ (ל' קצז) ובערלה ובכלאי הכרם (ל' קצב - ג) שיהיה בכל אחד מאלו הארבע מצות איסור הנאה מצוה בפני עצמה. ומצד שנפל באלו ולא מנה זולת הלאו שבא באיסור אכילתם לבד ובכלל זה איסור הנאה כמו שהנחנו כמו כן יפול בבשר בחלב. ונשאר בכאן שאלה אחת לבד. והיא כי יש לאומר שיאמר אחר שאיסור הנאה יגיע מאיסור אכילה כמו שבארו ע"ה, לאי זה דבר היה צריך הכתוב אל לאו שלישי בבשר בחלב עד שתיאסר בו הנאתו כמו שבארנו. הנה תשובת זה שהוא הוצרך אל זה מפני שלא בא בבשר בחלב לא תאכל ממנו שממנו נאסרו האכילה וההנאה ולפיכך הוצרך לאו אחר לאיסור הנאה. וכבר זכרנו הסבה שבעבורה לא כתב רחמנא אכילה בבשר בחלב, שכל מה שנזכר בו אכילה אינו חייב עד שיהנה באכילתו, אמנם אם פתח פיו ובלע דבר מן האיסורים או אכלו והוא חס עד שישרוף גרונו ויכאיבהו בעת בליעתו ומה שדומה לזה הוא פטור חוץ מבשר בחלב שהוא חייב על אכילתו ואפילו לא ייהנה כמו שזכרו וכמו כן כלאי הכרם כמו שנבאר במה שאחר זה (מ' קצג). והבין כל השרשים האלו וזכרם. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשמיני מחולין (קג ב - קח ב, קיג - קיז ב):

קיימא לן דבשר בחלב אסור בבישול באכילה ובהנאה והרבה למוזדים נאמרו בזה בגמ' חולין (דף קיד קטו). ואומנם הדרשה העיקרית היא של תנא דבי ר' ישמעאל אשר הוזכרה (שם דף קטו) ונאמרה בסתמא בגמ' קדושין (דף נז) וכן הביאווה הרמב"ם בספר המצוות (מצוה קפ"ז), החינוך ורש"י על החומש, הטור והשו"ע בסי' פ"ז: "דבי רבי ישמעאל תנא 'לא תבשל גדי בחלב אמו' ג' פעמים, אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאסור בישול.

עפ"ז היה לנו לכאורה למנות ג' לאוין באיסור בב"ח אחד לבישול אחד לאכילה ואחד להנאה, ואולם הרמב"ם בס' המצוות (קפ"ו-קפ"ז) מנה רק בישול ואכילה כשני לאוין ואילו איסור הנאה לא מנאו כלאו בפ"ע. ועמד שם הרמב"ם במצוה קפ"ז על דבר זה וכתב: "ולמקשה שיקשה ויאמר לאיזה דבר מניית איסור אכילתו ובישולו שתי מצוות ולא תמנה איסור הנאתו מצוה בפ"ע? ותירץ הרמב"ם: "מפני שאכילה והנאה ענין אחד כי האכילה מין ממיני ההנאה. וממשיך הרמב"ם להקשות: "דאם כן למה לי יתור נוסף לאיסור הנאה והלא בכלל איסורי אכילה כלול איסור הנאה כחמץ בפסח? תירץ הרמב"ם: "כיון שלא כתב הכתוב לא תאכל במפורש לכן הוצרך ריבוי לאיסור הנאה. והטעם שכתבה התורה איסור אכילת בב"ח בלשון בישול ולא בלשון לא תאכל בב"ח מבואר בפסחים דף כה, לומר לך שלוקים עליו אפי' שלא כדרך הנאתו עכת"ד.